

УДК: 911.375.3:314

МІФ МІСТА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ірина ПАТРОН

Кафедра філософії мистецтв

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79000

тел.: (+38032) 239 42 99, e-mail: patronira@gmail.com

Розглянуто найактуальніші теоретичні підходи до проблематики міфу міста, зокрема поняття “міф” в контексті семіотики міста у дослідженнях московсько-тартуської школи (Ю. Лотман, В. Топоров) та у дослідженнях українського вченого Т. Возняка. Завдяки розумінню культури як тексту, також проаналізовано інтерпретацію простору міста у дослідженнях І. Мітіна.

Ключові слова: міф, місто, текст, міфогеографія, Ю. Лотман, В. Топоров, І. Мітін.

Мірче Еліаде у праці “Аспекти міфу” [11], зазначив, що досить важко знайти визначення міфу, прийнятне для всіх учених і водночас для фахівців. І взагалі, чи можливо знайти таке універсальне означення, яке охопило б їхні функції в архаїчних і традиційних суспільствах? Міф є одним із надзвичайно складних аспектів культури, його можна вивчати та інтерпретувати з багатьох позицій.

У XIX столітті в науці утвердився підхід до міфу як до “казки”, “фантазії”, натомість на сучасному етапі, вже понад півстоліття, західноєвропейські вчені розглядають міф так, як його сприймали у первісних суспільствах, де він означав “правдиву, реальну подію” і, що найважливіше, подію сакральну, значущу, яка є прикладом для наслідування. На думку М. Еліаде, це нове значення слова “міф” у сучасній мові стає двозначним [11]. Насправді, це поняття використовується в наш час і як “вігадка”, “ілюзія”, і як “священна традиція, приклад для наслідування”, що зрозуміло і близько для етнологів, соціологів, істориків релігії.

“Словник культури XX ст.” [9] фіксує три значення поняття “міф”: 1) давній переказ, розповідь, легенда; 2) міфотворчість як космогенез; 3) особливий стан свідомості, який історично і культурно зумовлений.

Перше значення чи уявлення є звуженим: міф не може бути тільки історичною розповіддю, бо на стадії міфологічного мислення те, що говориться не відділяється від того, про що говориться. Міфологічна свідомість не знає про такі фундаментальні протиставлення постміфологічної культури, як реальність і вігадка, правда і брехня, оскільки, в міфологічній свідомості є інше розуміння часу та простору, яке відрізняється від нашого розуміння і ставлення. Питання в тому, який погляд на міф обирати: чи з позицій сучасності, чи з позицій мислення людини з міфологічною свідомістю.

Друге значення поняття міфу, як космогенезу, – народження світу із хаосу, – є більш коректним уявленням, але нас міф цікавить передовсім тому, що в ХХ столітті він став однією з найважливіших культурних категорій, а це сталося завдяки його розумінню в третьому значенні, як особливого стану свідомості, тобто як нейтралізатора між усіма фундаментальними культурними опозиціями, перш за все між життям і смертю, правдою і брехнею, ілюзією і реальністю. Ось чому, на думку І. Руднева, у період сталінських репресій міф діяв так безвідмовно, коли йшла підміна понять (“вождь” – “герой”, “злочинець” – “жертва” та ін.), свідомість людини затьмарювалась, і нею повністю володіла підсвідомість. Тому міф є настільки важливий для ХХ століття: і в плані політики, і в плані культури загалом.

Роль міфу в житті сучасного суспільства досить неоднозначна. Міф як універсальна форма дотеоретичного світосприйняття наявний у різних сферах духовно-практичного освоєння реальності (міф масової свідомості, гносеологічні міфи – у структурі наукового знання; ідеологічні міфи, “магічний реалізм” – у літературі і мистецтві, як елемент, що володіє могутнім продуктивним потенціалом. Водночас сучасну політичну міфологію часто використовують політичні організації і владні структури для цілеспрямованого програмування масової свідомості, формування лояльно-конформістських або радикально-агресивних суспільних настроїв [8].

На думку Ролана Барта, “міф – це слово, висловлювання” [2, с. 72], хоч не будь-яке висловлювання може стати міфом, для цього потрібні особливі умови. Насамперед треба зрозуміти, що міф – це комунікативна система, повідомлення. Відповідно, міф не може бути річчю, концептом або ідеєю, він є одним зі способів означування, міф – це форма, яка має свої історичні межі, умови її використання. Міфічне слово є повідомленням. Воно не обов’язково має бути усним, це може бути і письмо або зображення, і фотографія, і кінематограф, і реклама, і репортаж та ін. Сутність міфу не визначається ані тим, про що йдеться, ані його матеріальним носієм. Р. Барт вважав, щоб протистояти сучасній міфологізації культури, необхідно створити новий штучний міф.

Як зазначила Софія Андрусів, “космологічна (архетипічна, міфологічна) свідомість, замінена історичною, лінійною свідомістю, не зникла безслідно, вона, як основа, архетип людського мислення, постійно проступає в тексті культури. Культурні епохи, історія культури – це постійний діалог з міфологією (у найширшому розумінні слова), коливання між міфом і неміфом, то відновлення, оприявлення міфологічного світосприйняття – реміфологізація, то його усунення, торжество лінійно-дискретного мислення – деміфологізація” [1, с. 24].

Поняття “міф” у контексті семіотики міста розглядали і в дослідженнях московсько-тартуської школи, зокрема досліджували такі аспекти, як простір, структура міфу – В. Топоров; означення міфу, міф та ім’я – А. П’ятигорський, Б. Успенський, Ю. Лотман та ін. Отож, їх висновки будуть для нас корисними і важливими. Ці ж учені сформулювали також основні положення про сутність і природу міфу в семіотичному контексті. Міф, як і інші елементи семіотичної системи, текстуальний. Він становить неподільність назви речі і самої речі, ідейну образність дійсності у взаємозв’язку із самою дійсністю. Міф та ім’я безпосередньо пов’язані: одне зводиться до іншого. Міф персональний (має ім’я), ім’я – міфологічне. У семіосфері власні імена поводять себе так само, як текст у тексті, вони можуть перетворювати і моделювати простір довкола себе, згідно із

законом мови, в якій вони наявні (А. М. П'ятигорський). Міфологію у багатьох випадках визначає ім'я міста. Але це двобічний процес. З одного боку, особистість (історична) наділяє своїми рисами місто, а з іншого – місто (місце народження, проживання) визначає міфологію людини (львів'янин, киянин, петербуржець).

Зокрема, В. Топоров вважав, що будь-який текст – просторовий, а будь-який простір текстологічний, відповідно, простір є невід'ємною частиною міфу і його ознакою [4]. Учений досліджував “Петербурзький текст” і формування його міфу на основі текстів російської літератури. Дослідник уперше вжив термін “Петербурзький текст” і наполягав, щоб його писали з великої літери. Цим він хотів акцентувати індивідуальний, унікальний характер явища, в якому закарбовано “душу Петербурга”.

Праця В. Топорова “Петербург і “Петербурзький текст російської літератури” (Вступ до теми)” [10, с. 4–29] та дослідження багатьох років були присвячені літературним творам, інтимно спорідненим із петербурзьким простором. Петербурзький текст для В. Топорова – це не лише літературна, але й метафізична, містична реальність. Перше, що впадає в очі при аналізі конкретних текстів, які формують петербурзький текст, – це вражаюча подібність різних описів Петербурга, як одного і того ж, так і різних авторів, – аж до таких збігів, що в іншому (але не в цьому) випадку можна було б запідозрити плагіат. У кожному разі єдність опису Петербурга в “Петербурзькому тексті” не вичерпується лише кліматичними, топографічними, пейзажно-ландшафтними, етнографічно-побутовими і культурними характеристиками місця. Тут важливе розуміння наявності в Петербурзі глибинних сутностей, які більш кардинально визначають поведінку героїв структур, ніж вищеперелічені. Ця глибинна структура за своєю природою сакральна [10, с. 16].

Можна зробити висновок, що над “Петербурзьким текстом російської літератури”, формується певна вища реальність, її ми можемо назвати “петербурзьким міфом”, який одночасно є і причиною, і наслідком формування міського тексту. Підхід, який застосував В. Топоров, можна використовувати до розуміння й аналізу текстів інших міст. Важливо з'ясувати, що тексти міст не виникають спонтанно і без жодних на це причин, будучи до певної міри наслідком впливу великого метатексту, міфу міста загалом.

Міфологія міста як організованого простору складається, на думку В. Топорова, із серії бінарних опозицій – внутрішній (середній) і зовнішній (периферійний) та багато інших, які обумовлені першою опозицією. Внутрішній – зовнішній автор розглянув як “воля–неволя”, “дім–вулиця” та ін.

Наголос на наявних у міфології міста опозиціях характерний для дослідження Ю. Лотмана і Б. Успенського, які визначали семіотичний простір через відношення центр–периферія. У місті – центрі простору – акумулюються міфи про щастя, це місто–рай, місто–храм. У місті, яке розташоване на периферії побутують інші, есхатологічні, міфи. Ще один прояв ознаки міфу – це “простір знятих опозицій”, це існування полярних за значенням двох типів міст: місто–“діва”, місто–“грішниця”.

У статті “Символіка Петербурга і проблеми семіотики міста” [10, с. 30–45] Ю. Лотман писав про міфи генетичного плану й “есхатологічні міфи” міста. Місто як замкнений простір може перебувати в подвійних зв'язках з довколишньою Землею: воно може бути не лише ізоморфним державі, але і втілювати її, бути нею (як Рим).

Місто може бути й антитезою до держави. Концентричне розташування міста в семіотичному просторі зазвичай пов'язане з образом міста на горі (або на горах). Таке місто постає як посередник між землею і небом, довкола нього концентруються міфи генетичного плану (в заснуванні беруть участь боги), воно має початок, але не має кінця – це “вічне місто”. Місто, протилежне концентричному, розташоване на краю культурного простору, воно створене всупереч Природі і перебуває з нею в боротьбі, породжуючи подвійну інтерпретацію: як перемоги розуму над стихіями і як спотворення природного порядку. Довкола назви такого міста, на думку Ю. Лотмана, будуть зосереджені есхатологічні міфи, ідея приреченості і перемоги природи буде невіддільною від цього циклу міської міфології.

На основі семіотики міста московсько-тартуської школи український дослідник Т. Возняк у своїй статті “Феномен міста” [3] зробив деякі узагальнення про заснування міста і його міфи. Як він вважає, міста можна поділити на ті, які засновані/закладені ще в міфологічному часо-просторі, на міста, засновані вже в історичну епоху, і міста, які взагалі не засновували, а неначе виростали з поселень іншого типу. Міста, засновані в міфологічному часо-просторі, який ми давно покинули і який тепер для нас недосяжний, з'являлися у точках стику/конфлікту трьох космогонічних сфер, на які ділився тогочасний світ – сфери небесної, земної та інфернальної. Міфи і ритуали, які здійснювали у головній святині міста, насичували окреслений простір міста різними сенсами і безліччю семантичних зв'язків, пов'язували простір цього міста з простором сакральним. Міф і ритуал насправді передують появі такого міста. Щоб міфологічний герой заснував місто, виконавши той чи інший ритуальний акт, міф мав уже існувати і бути для тогочасної людини живою реальністю. Міф і ритуал визначали структурування простору міста, функціональне призначення кожного з елементів його структури. Відтак, за матеріальним, фізичним субстратом міста крився його міфологічно-ритуальний субстрат, який і був генератором активного процесу семіотизації міста, надавання його елементам їх власного сенсу, генератором комунікації між ними, провокуючи на основі всього цього живого семіотичного комунікування консолідацію тексту культури цього міста. Місто не лише з'явилося і росло, але й отримувало свій неповторний культурний силует, що його дійсно можна розглядати як єдиний текст культури цього міста.

До другого типу міст належать ті, які засновані в цілком досяжному для нашого розуміння історичному часі та в цілком реальному фізичному ландшафті. Тогочасні владні структури закладали міста вже своєю волею, але віра була у повному розквіті, і вони все ще робили спроби заручитися охороною небесних патронів. Зазвичай патронів для міста вони шукали з-поміж християнських святих.

До третього типу міст можна віднести міста, які природним способом повільно та непомітно виростили з неміських поселень – у них не було акту закладання. Вони теж здебільшого з'являлися в історичному часі, часі людей. Більшість із них не такі давні, хоча поселення на їхньому місці могли існувати з правіків. Ті міста могли вирости і з села при дорозі, і при сторожовій вежі чи замку.

Не менш важливим актом, ніж акт вибору місця під місто, окреслення його території, як вказав Т. Возняк, був вибір його назви. Місто без назви подібне до дитини без імені, що є наче не до кінця народженою. Як дитині вибирають ім'я з огляду на її минуле, сьогоднішнє і майбутнє, так і в імені міста ми маємо і посилання

на “першоподію”, “первинний міт”, обставини заснування, мету, задля якої воно закладається, та майбутнє, якого йому бажають. За Т. Возняком, місто не тільки творилося як живий, своєрідний світ, але й персоніфікувалося – воно отримувало ім’я, герб, патрона, а також свою стать, що відбивалося в назві – чоловічого, жіночого чи середнього роду. Не кожне з міст заслуговує на назву *matra Roma*, але майже у кожному був характер, душа чи дух, і щось майже невловиме, що називаємо *genius loci* [3].

Інтерпретацією простору займалися й інші дослідники, зокрема, завдяки розумінню культури як тексту (на основі напрацювань тартусько-московської школи), зародився новий напрям географії – гуманітарна географія, яка вивчає способи і системи уявлень, інтерпретацій і репрезентацій географічного простору в людській діяльності. Головна відмінність гуманітарної географії полягає в її методологічному підході до дослідження взаємодії культури і простору, вона пропонує виділяти системи кодів і символів як проміжну ланку в системі “суб’єкт-об’єктне дослідження”. Принцип вивчення культури через мову її кодів і символів широко розповсюджений у гуманітарних науках. У гуманітарній географії це означає вивчення знаків, символів, архетипів, стереотипів, міфів, образів, ментальних репрезентацій та інших систем, за посередництвом яких певна культура, соціальна група або окрема людина осмислює довколишній географічний простір і організовує свою просторову діяльність. Гуманітарна географія сформувалася, як зазначив І. Мітін, в 1970-х роках, як “реакція” на широке розповсюдження в географії попереднього десятиліття кількісних методів дослідження й абстрактних просторових моделей. У Росії цей напрям розробляли серед інших Д. Замятін і І. Мітін. Базовий напрям гуманітарної географії, “образна географія”, вивчає особливості організації географічних образів (систему взаємозв’язаних і взаємодіючих знаків, символів, архетипів і стереотипів, які характеризують будь-яку територію). Окремі види або системи просторових уявлень є об’єктами вивчення сакральної географії, міфогеографії.

Міфогеографія, як вважає І. Мітін, має завдання “виділити особливий автономний контекст, який зміг би сформувати одну із багатьох можливих реальностей місця, орієнтуючись на свою домінанту” [5]. Учений пропонує свій підхід до інтерпретацій простору, географічних місць. Його праця “Міфогеографія. Нові механізми інтерпретації простору” [5] має на меті об’єднати зусилля географії як просторової науки та гуманітарних наук у вивченні простору та його етнокультурної специфіки. Розробляючи моделі системи просторових сенсів, І. Мітін використав поняття “палімпсест”, що безліч семіотичних систем, здатних розкриватися відповідно до кожного конкретного місця. Палімпсест, як категорія передбачає: автономність кожної із реальностей як одного із пластів єдиного палімпсесту; можливість встановлення правил побудови кожного пласту і закономірних зв’язків між пластами; існування певної ієрархії пластів кожного місця в кожен конкретний момент часу для кожного індивіда або групи; варіативність кожної ієрархії. Міфогеографія на основі ідеї “ігор із простором” дає змогу “гратися” пластами палімпсесту, визначаючи той чи інший головним (домінантним) залежно від цілей і умов [7]. Розгляд пластів палімпсесту як просторових міфів розкриває механізм виникнення і функціонування всього палімпсесту на основі безмежної інтерпретації утворених міфів, їх семіозису.

В іншій статті [6] І. Мітін, довів, що ми всі живемо в палімпсестах багатьох реальностей міста, у багатьох просторових міфах. По-перше, створений міф – це завжди реальність, на крайній випадок, це світ, де живуть люди. По-друге, міф – це не тільки реальність об'єктів, які ми можемо візуально “прочитувати”, але й реальність раніше створених уявлень. “Неможливо відмінити образ міста, який одного разу вкоренився в суспільній свідомості, можна тільки замінити його новим [...]” [6]. По-третє, в міфі неминуче відбувається деформація реальності при збереженні її оригінальності (Р. Барт). Просторовий міф, насамперед, доносить закладену в ньому ідею місця, його значення, його “message”. По-четверте, міф має конкретну аудиторію, він зорієнтований на визначеного користувача. По-п'яте, жоден міф не є закінченим, оскільки, процес семіозису є безмежним. Як висновок, будь-яке місце постійно заново переосмислюють, інтерпретують, наділяють новими значеннями, які виростають із елементів старого міфу, сама структура якого безконечно “перевтілюється”. Для простого мешканця це означає, що його особисте ставлення до міста, його місцева ідентичність, його топофілія (І. Мітін) – це суттєвий внесок у палімпсест символічно й утилітарно освоєного місця. Кожне нове значення, нехай і індивідуальне, збагачує той самий палімпсест ще одним пластом.

Зрозуміло, що не кожний створений пласт палімпсесту, не кожний народжений у свідомості образ, не кожне значення міста вкорінюється і зберігається тривалий проміжок часу. Але той, хто займається інтерпретацією місця (іміджмейкер, менеджер культури та ін.), повинен неминуче враховувати ті людські значення міста, ті стереотипи та ідентичності, які вже склалися. Завдання “зовнішнього” дослідника полягає в тому, щоб акуратно синтезувати нове просторове значення міста з урахуванням уже існуючих значень.

В основі механізму створення багатьох контекстів місця постає семіозис просторових міфів. Кожна “комплексна географічна характеристика” (КГХ) місця, кожен просторовий міф (кожен пласт), з одного боку, є автономним і актуалізується тільки в контексті своєї домінанти, а з іншого – є частиною всього палімпсесту. Кожен пласт побудований як певна цілість, яка складається зі спеціально відібраних ознак (елементів) місця. Текст пласту місця скерований на об'єднання або ілюструванням головної ознаки набору – домінанти. Наприклад, цей підхід ми можемо застосувати до аналізу міста, за домінанту можемо взяти “історичне місто” і відповідно вибрати різні пласти, міфи міста, що пов'язані з його історією (середньовічний, класичний, бароковий, радянський, сучасний та ін.). Ці пласти пов'язані спільною домінантою і є частиною загального палімпсесту міста відповідно до іншої домінанти – “національне місто” – міфами буде визначено інтерпретації міста залежно від національностей, які формували його текст, наприклад, “українське”, “польське”, “єврейське”, “російське” та інше місто.

Щоб перейти до інтерпретації конкретного місця, треба виділити комплексні географічні характеристики. Але за якою методикою це робити? І. Мітін запропонував “два шляхи до комплексності”:

1) аналітичний, в основі створення опису місця лежить аналіз принципу структурування всієї інформації як предмета;

2) синтетичний, в основі синтезу характеристики лежить відбір “видатних” одиниць інформації.

Як вважає учений, синтетичний шлях є продуктивнішим, бо тут усі елементи місця не поділяються за родовою належністю, їх об'єднують довкола однієї чи кількох домінант (як головну ознаку місця). Отже, в характеристиці будь-якого місця основним є відбір інформації з метою опису за певними домінантами. Цей відбір кожен дослідник робить доволі суб'єктивно та індивідуально для кожного місця.

Тепер перейдемо до просторових міфів за теорією І. Мітіна і розглянемо, як за їх допомогою можна інтерпретувати місто. Ми можемо розглядати просторові уявлення як міфи. Кожен пласт палімпсеста – це теж певний просторовий міф або міф є деякою інтерпретацією семіотичної системи, що робить цей підхід близьким до семіотичного методу розуміння культури, який ми обрали головним для нашої роботи. Учений розуміє міф як “вторинну семіологічну систему” [5], тобто міф є інтерпретацією мови. Процес творення та інтерпретації комплексних географічних характеристик місця є безмежним процесом семіозису просторових міфів. Інтерпретація простору – це творення просторових міфів, оскільки існує дуже багато контекстів як і багато авторів, тому і просторових міфів може також бути безліч. Кожен елемент характеристики, який обирає дослідник, актуальний лише в контексті своєї домінанти. Отже, утворилася складна структура, де одні міфи накладаються на інші, формуючи палімпсест. Кожен етнос, культура, епоха намагається створити картину “свого простору”, наскрізь просякнуту міфами, що накладаються один на одного в палімпсесті парадигм, культур.

Процес постійного семіозису просторових міфів створює множинність реальностей одного місця. Суть цього процесу – в безмежній інтерпретації просторових уявлень. Звернення до різних аспектів самого місця, аналіз вихідних текстів різного рівня ієрархії, велика кількість авторів – це все забезпечує множинність різних інтерпретацій. У результаті, кожне місце, місто, може бути потрактоване, як палімпсест, що складається із семіотичних систем із власною внутрішньою ієрархією. Кожне просторове уявлення можна розглянути як просторовий міф, що своєю чергою, є цілісною автономною знаковою системою, організованою на основі ознак домінанти. І найголовніше: щоб погляд на місце, в нашому випадку – на місто, був ціліснішим, варто пам'ятати, що пластів інтерпретацій є дуже багато, залежно від домінанти, і нівелювати якісь із них – означає не бачити цілісної картини. Кожне місто має чимало реальностей і читаючи його текст доцільно врахувати кожна з них.

Досліджуючи художні тексти представники тартусько-московської школи брали до уваги, що художній текст є чимось більшим, ніж змістилище інформації. Він здатний по-різному декодуватися, будучи генератором нових текстів. Це навело Ю. Лотмана і його наукових однодумців до трактування культури як тексту. Відтак, зроблено висновок про можливість застосування до аналізу культури методів аналізу літературних текстів. Культура в широкому семіотичному сенсі розглянута як система відношень між людиною і світом. І ця система, з одного боку, регламентує поведінку людини, а з іншого – визначає те, як людина моделює світ. Культура – система комунікацій між людиною і колективом, людиною і культурною пам'яттю колективу. Місто є творінням культури, тому воно перебирає частину її функцій, і якщо культуру розглядають як текст, то на місто ми теж можемо дивитися з позицій текстового утворення.

Текст міста – це універсальна множинність елементів культури міста (символи, міфи та інше), об'єднаних цілістю, однорідністю та індивідуальністю (за

В. Топоровим). Місто формує довкола себе поле текстів про місто, які доповнюють його текст, між якими виникає нерозривний зв'язок, над якими надбудовується ще один простір, що є метатекстом міської культури – сукупності всіх текстів про місто і тексту самого міста, яка має можливість утворювати довкола себе нові тексти.

Місто як складний семіотичний механізм, генератор культури, може виконувати цю функцію тільки тому, що є сукупністю текстів і кодів, які по-різному влаштовані, належать до різних мов і різних рівнів. Реалізуючи зустріч різних національних, соціальних, стильових кодів і текстів, місто здійснює різноманітні гібридизації, перекодування, семіотичні переклади, які перетворюють його у сильний генератор нової інформації.

Текст міста виконує функцію колективної культурної пам'яті, яку він, з одного боку, знаходить можливість безперервно поповнювати, а з іншого – актуалізувати певні аспекти вкладеної в нього інформації при частковому або повному забутті інших текстів.

Текст міста можна розглядати як палімпсест перемішаних культурних пластів, своєрідний багатокультурний сплав слідів, фрагментів, які прозирають одні через одних і які можна читати різними мовами.

Місто – інструмент продукування та ретрансляції тексту обміну, а також імперативного, наукового й інформаційного тексту. Сама суть феномену міста передбачає оперування цими текстами. Рух товарів, грошей, послуг, розпоряджень, рішень, знань, різного роду ресурсів якраз є тим, що робить місце містом. Усі ці перетікання ресурсів відбуваються під час комунікування, яке і створює комунікативний текст міста.

Міф міста – це єдність найменування і простору міста. Міф міської культури володіє часовою циклічністю і, водночас ототожнюється з чимось незмінним, вічним, що виявляється в кожному тексті про місто. Міфотворчими елементами міської культури є “ім'я”, відношення “центр-периферія”, “шлях міста” та ін.

Будь-яке місце постійно переосмислюють заново, інтерпретують, наділяють новими значеннями, що виростають із елементів старого міфу, сама структура якого безконечно “перевтілюється”. У характеристиці будь-якого місця основним є відбір інформації з метою опису за певними домінантами. Цей відбір кожен дослідник робить доволі суб'єктивно та індивідуально для кожного місця.

Інтерпретація простору – це творення просторових міфів, оскільки існує дуже багато контекстів, як і багато авторів, то і просторових міфів може також бути безліч. Кожен елемент характеристики, який обирає дослідник актуальний лише в контексті своєї домінанти. Отже, утворюється складна структура, в якій одні міфи накладаються на інші, формуючи палімпсест.

Системи знаків та слідів творять текст міста. Це весь візуальний і культурний контекст. Архітектура міста, його стильовість, матеріальна культура, меморіальна означеність, система конотацій, асоціацій, соціальних типів, культурних і матеріальних знаків та слідів – усе це, та багато що інше – це текст міста, звернений до нас. Це текст міста, яке говорить. Але є ще й текст, чи тексти про місто, вторинні щодо тексту самого міста. Хоча і текст міста своєю чергою вторинний, і в чомусь, напевно, ілюзорний щодо самого реального міста.

Список використаної літератури

1. *Андрусів С. М.* Модус національної ідентичності : Львівський текст 30-х років ХХ ст. / С. М. Андрусів. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка ; Тернопіль : Джура, 2000. – 340 с.
2. *Барт Р.* Избранные работы : Семиотика : Поэтика [пер. с фр.] / Р. Барт; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. — М. : Прогресс, 1989. – 616 с.
3. *Возняк Т.* Феномен міста / Т. Возняк. – І. – 2005. – № 36. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n36texts/voznjak.htm>
4. *Гришанин Н. В.* Текст, Символ, Миф в семиотическом анализе городской культуры / Н. В. Гришанин. – Режим доступа : http://www.spbguki.ru/files/Grishanin_dis_1171883151.doc
5. *Митин И. И.* Мифогеография : новые механизмы интерпретации пространства / И. И. Митин. – режим доступа : http://conf.cpic.ru/upload/eva2004/reports/doklad_109.doc53
6. *Митин И. И.* Палимпсест, место как палимпсест / И. И. Митин. – Режим доступа : <http://imitin1.at.tut.by/palimpsestSlovarNet.pdf54>
7. *Митин И. И.* Место как палимпсест / И. И. Митин // Журнал “60 параллель”. – № 4 (31), – 2008. – Режим доступа : <http://www.journal.60parallel.org55>
8. Новейший философский словарь. – Режим доступа : <http://www.gumer.info56>
9. *Руднев В. П.* Словарь культуры 20 века / В. П. Руднев. – Режим доступа : <http://www.gumer.info62>
10. Ученые записки Тартуского государственного университета / отв. ред. Ю. М. Лотман. – Тарту, 1984. – Вып. 664. Семиотика города и городской культуры. Петербург. Труды по знаковым системам, XVIII. – 140 с.
11. *Элиаде М.* Аспекты мифа / М. Элиаде. – Режим доступа : <http://www.gumer.info1>

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2013

Прийнята до друку 27.03.2013

MYTH OF THE CITY: THEORETICAL ASPECTS

Iryna PATRON

*Department of philosophy of art,
Lviv National Ivan Franko University,
str. Valova, 18, Lviv, Ukraine, 79000,
tel.: (+38032) 239 42 99, e-mail: patronira@gmail.com*

The article deals with the most important theoretical approaches to the problems of myth. Specifically the term “myth” is considered in the context of semiotics in the Studies of the Moscow-Tartu school (U. Lotman, V. Toporov) and in Studies of Ukrainian scientist T. Vozniak. With the understanding of culture as text also examines the interpretation of space research in I. Mitina.

Key words: myth, city, text, mythogeography, U. Lotman, V. Toporov, I. Mitin, T. Voznjak

МИФ ГОРОДА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Ірина ПАТРОН

*Кафедра філософії мистецтв,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
ул. Валова, 18, Львів, Україна, 79000,
тел.: (+38032) 239 42 99, e-mail: patronira@gmail.com*

Рассмотрены наиболее актуальные теоретические подходы к проблематике мифа города. В частности рассмотрено понятие “миф” в контексте семиотики города в исследованиях московско-тартусской школы (Ю. Лотман, В. Топоров) и в исследованиях украинского ученого Т. Возняка. Благодаря пониманию культуры как текста, также анализируется интерпретация пространства города в исследованиях И. Митина

Ключевые слова: миф, город, текст, мифогеография, Ю. Лотман, В. Топоров, И. Митин, Т. Возняк.